

Suradnički portal Glagoljica.hr: glagoljska baština u digitalnom okruženju

Tatijana Petrić

U prvim fazama svojega nastanka knjiga se umnožava prepisivanjem i pri tome se razvija pismo. Tako svjedočimo raznim pismima, s raznom grafijom, od kojih su neki pali u zaborav, a neki su se održali do današnjih dana. Knjiga umnožavanjem dobiva društvenu funkciju jer širi informaciju, pismenost, a usudujemo se kazati i umjetničko obilježje. Glagoljica je pismo kojime su slavenski narodi pisali u 9. stoljeću na kamenu i pergameni prije nego su počeli tiskati knjige glagoljičkim pismom.

Otkrićem tiskarstva nije odmah nestao običaj prepisivanja rukom, a upravo je takav slučaj u primorskoj Hrvatskoj gdje se crkveni tekstovi na glagoljici i materinskome jeziku prepisuju zbog nedovoljnoga broja tiskanih knjiga. Prepisivali su se dugo nakon što je Guttenberg tiskao svoju prvu knjigu, pa čak i nakon pojave prvih tiskara na području Hrvatske. Knjige na glagoljici tiskane su širom Europe: u Veneciji i Rimu, u Njemačkoj i u Hrvatskoj. Prva knjiga na glagoljici tiskana na hrvatskome jeziku je Misale Romanum (Misal po zakonu rimskoga dvora) iz 1483. godine. Njezinih se preostalih deset primjeraka čuva u europskim knjižnicama i u američkoj Kongresnoj knjižnici kao primjer najljepših ili najskladnije otisnutih glagoljskih slova.

Zbog povijesnih okolnosti, ljepote i zanimljivosti građe najvrjedniji se glagoljski rukopisi i knjige danas nalaze u europskim muzejima, arhivima i knjižnicama. Već u 16. stoljeću više od 150 rijetkih i vrijednih knjiga čine važan dio zbirke europskih nacionalnih knjižnica, ali i ostalih baštinskih institucija. Svakome tko se želi upoznati s poviješću, značenjem i ljepotom glagoljice nije lako doći do izvornika ili njegovih digitalnih preslika te razgledati čitavu bogatu i prostorno razdvojenu hrvatsku glagoljašku zbirku. Tehnologije su nam donijele nove mogućnosti u predstavljanju i

dostupnosti glagoljske baštine. Dio građe još nije digitaliziran, a digitalne preslike izrađuju se na različitim portalima – stoga je digitalna unifikacija put prema povezivanju građe i baštinskih ustanova.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK) pokrenula je 2017. godine projekt sustavne digitalizacije glagoljskih izvora te prikupljanja podataka i građe na jedinstvenome portalu. Projekt Hrvatska glagoljica: digitalizacija građe i uspostava digitalne zbirke pokrenut je u suradnji sa znanstvenim ustanovama (Hrvatski institut za jezik i jezikoslovlje; Staroslavenski institut; Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) i knjižnicama (Sveučilišna knjižnica Rijeka i Znanstvena knjižnica Zadar), Društvom prijatelja glagoljice, Senjskim muzejskim društvom te gradom Senjom, s ciljem poticanja digitalizacije glagoljskih knjiga i rukopisa iz domaćih i inozemnih ustanova kako bi ih dali na uvid istraživačima, studentima, učenicima i široj javnosti. Projekt je financijski poduprlo Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, a rezultat navedene suradnje je suradnički tematski portal Glagoljica.hr. U prvoj je fazi projekta digitalizirana zbirka glagoljskih knjiga i rukopisa iz četiri ustanova (NSK, Knjižnica HAZU, Samostan sv. Franje u Cresu, Samostan sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu). U drugoj fazi projekta, u digitalni repozitorij uvrstili su se digitalizirani članci i knjige istaknutih autora, uz dobivena dopuštenja autora i nakladnika. Projektu su se pridružili istaknuti znanstvenici i glagoljaši, ali i autori koji su glagoljicu umjetnički interpretirali, velikodušno ustupajući svoju građu u otvorenome pristupu. Posebnu vrijednost suradničkome projektu dala je realizacija suradnje s inozemnim institucijama koje posjeduju djela na glagoljici, a koja su digitalizirana u sklopu ranijih projekata, pa se zatražilo dopuštenje za njihovo javno objavljivanje na suradničkome portalu Glagoljica.hr

Portal Glagoljica.hr

Portal Glagoljica.hr

Cilj projekta bio je na jednome mjestu virtualno okupiti što više građe na glagoljici koja je fizički razdvojena, i izgraditi portal s vjerodostojnim podacima za znanstvenu i stručnu javnost te za sve koji se na bilo koji način bave glagoljicom. Stvaran je zajedničkim radom velikoga broja suradnika kojima je zajednički cilj bio da na jednome mjestu okupe bogato glagoljsko naslijeđe i da ga uz pomoć suvremenih tehnologija približe širokome krugu korisnika. Nacionalna i sveučilišna knjižnica osmislila je strukturu i dizajn portala u suradnji s tvrtkom ArhivPro, a logo portala je glagoljsko slovo iže, jedanaesto slovo glagoljske azbuke, sastavni veznik koji simbolizira zajedništvo. Knjižnica je za suradnički portal Glagoljica.hr osigurala internetsku domenu glagoljica.hr na kojoj je otvoren portal s digitalnim preslikama, metapodacima, slikovnim sadržajima i e-članicama koji su povezani s glagoljicom. Implementiran je IIIF preglednik koji je osigurao usporedno praćenje izvornika i prijepisa,

INFO

Portal Glagoljica.hr dostupan je na: <https://glagoljica.hr/>

komentara ili prijevoda (suvremenim rječnikom označenim kao „djela u kontekstu“). Građa objavljena na portalu čuva se u brojnim ustanovama u zemlji i u inozemstvu, no najbrojnija je zastupljena građa pohranjena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Na portalu je zastupljeno više vrsta građe: rukopisi i stare knjige, glagoljski napjevi, e-izvori koji se odnose na više od 300 znanstvenih i stručnih članka, vizualni materijali i glagoljski epigrafski spomenici. Portal ima i edukativnu namjenu za širu javnost, omogućava georeferenciranje glagoljskih tiskara, kao i usporedno čitanje izvornika i transliteracija, a omogućen je i pristup virtualnoj izložbi o povijesti glagoljice kako bi se osigurala bolja vidljivost rezultata programa u javnosti o glagoljici.

Djelo u kontekstu Spovid općena

Portal Glagoljica.hr je suradnički projekt i portal kojemu je cilj prikupiti digitalne kopije hrvatske glagoljaške baštine i omogućiti njihovo korištenje. Portal je rezultat rada velikoga broja suradnika koje je okupio zajednički cilj: učiniti dostupnom bogatu glagoljašku baštinu (knjige, rukopisi, natpisi, napjevi i drugi spomenici) i kontekstualizirati je uz pomoć suvremenih tehnologija. Glagoljica.hr je virtualno mjesto okupljanja, istraživanja, učenja i kreativne nadogradnje, obogaćen alatima i multimedijским materijalom koji će glagoljicu približiti suvremenome čitatelju. ■

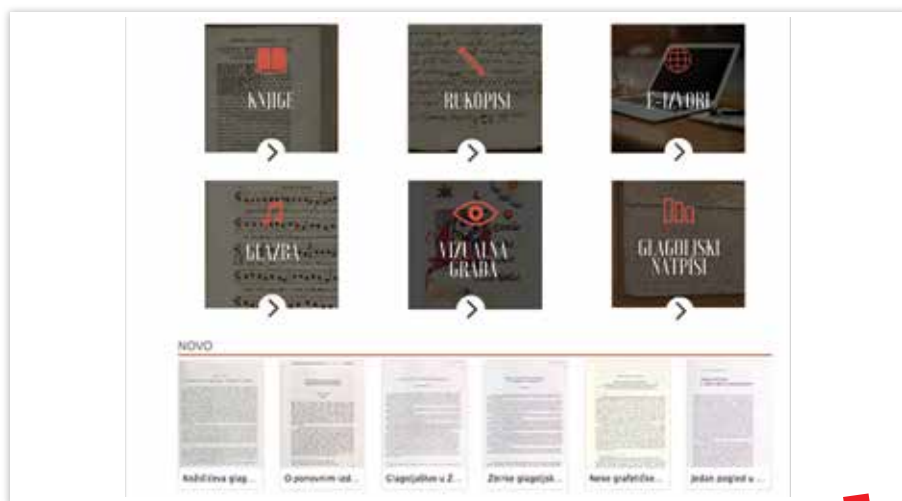
Senjska tiskara

Vremenska lenta

Prikaz djela u kontekstu Spovid općena

Vrsta građe

Usporedno čitanje